

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

3	3	4	8
---	---	---	---

Exam. Code :

0	4	0	1
---	---	---	---

Master of Arts (Sociology) 1st Semester
(2122)

SOCIOLOGY OF DEVELOPMENT

Paper : SOC-R-413 (In all Mediums)

(Same for ISSER)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— Attempt FIVE questions in all, including Q. No. I which is compulsory and selecting ONE question from each Unit.

I. Attempt all the parts (answer in 30-35 words each) :

- Define Development.
- Liberal conception of Development.
- Any two operational indicators of Development.
- What is 'Modernization Theory' ?
- The 'Traditional Society' as a stage in Rostow's Theory.
- The 'Backwash effects' as given by Gunnar Myrdal.
- Explain 'Centre Periphery' as given by A.G. Frank.
- Explain Mixed path of Development.
- Globalization
- Explain Paul Baran's 'Unequal Exchange'. $10 \times 2 = 20$

UNIT—I

- Explain the various changing connotations of Development. 15
- Explain the operational indicators of Development. 15

UNIT—II

- IV. Critically evaluate W.W. Rostow's Theory of Modernization. 15
- V. Explain Neil. J Smelser's Sociological Theory of Modernization. 15

UNIT—III

- VI. Explain A.G. Frank's Centre-Periphery Theory of Underdevelopment. 15
- VII. Explain Wallerstein's 'World System' Theory of Underdevelopment. 15

UNIT—IV

- VIII. Discuss the Capitalist Path of Development. 15
- IX. Explain Globalization as a strategy of Development. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— सभी में से पांच प्रश्न करें, साथ ही प्रश्न नं. I अनिवार्य है।
प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करें।

- I. सभी भागों को हल कीजिए (प्रत्येक का उत्तर 30-35 शब्दों में दीजिए) :
- (a) विकास को परिभाषित करें।
 - (b) विकास की उदार अवधारणा।
 - (c) विकास के कोई दो परिचालन संकेतक।
 - (d) 'आधुनिकीकरण सिद्धांत' क्या है ?
 - (e) रोस्टो के सिद्धांत में एक मंच के रूप में 'पारंपरिक समाज'।
 - (f) गुन्नार मिर्डल द्वारा दिए गए 'बैकवाश प्रभाव'।
 - (g) ए.जी. फ्रेंक द्वारा दिए गए 'केंद्र परिधि' की व्याख्या करें।
 - (h) विकास के मिश्रित पथ की व्याख्या कीजिए।
 - (i) वैश्वीकरण
 - (j) पॉल बरन के 'असमान विनिमय' की व्याख्या कीजिए।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ-1

- II. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਬਦਲਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਜ਼ਿਏ। 15
III. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪਰਿਚਾਲਨ ਸੰਕੇਤਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਜ਼ਿਏ। 15

ਯੂਨਿਟ-2

- IV. ਡਬਲਯੂ. ਡਬਲਯੂ. ਰੋਸਟੋ ਕਾ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾ ਸਮਾਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੂਲਾਂਕਨ ਕਰੋ। 15
V. ਨੀਲ ਜੇ. ਸਮੇਲਸਰ ਕਾ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਕਾ ਸਮਾਜਸ਼ਾਸਤਰੀਯ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-3

- VI. ਏ.ਜੀ. ਫ੍ਰੈਂਕ ਕਾ ਕੇਂਦਰ-ਪਰਿਧੀ ਅਵਿਕਸਿਤਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15
VII. ਵਾਲਰਸਟੀਨ ਦੇ 'ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਣਾਲੀ' ਅਵਿਕਸਿਤਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-4

- VIII. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 15
IX. ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਰਣਨੀਤਿ ਦੇ ਰੂਪ ਮੇਂ ਵੈਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਜ਼ਿਏ। 15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

- I. ਸਾਰੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ (ਹਰੇਕ ਦਾ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦਿਓ) :
- (a) ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
 - (b) ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਉਦਾਰ ਧਾਰਨਾ।
 - (c) ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੂਚਕ।
 - (d) 'ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਸਿਧਾਂਤ' ਕੀ ਹੈ ?
 - (e) ਰੋਸਟੋ ਦੀ ਬਿਊਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੜਾਅ ਵਜੋਂ 'ਰਵਾਇਤੀ ਸਮਾਜ'।
 - (f) ਗੁਨਾਰ ਮਿਰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 'ਬੈਕਵਾਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵ'।
 - (g) ਏ. ਜੀ. ਫਰੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 'ਕੇਂਦਰ ਪਰਿਧੀ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

- (h) ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਮਾਰਗ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
 (i) ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ।
 (j) ਪਾਲ ਬਰਨ ਦੇ 'ਆਮਦਨ ਵਟਾਂਦਰੇ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

- II. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਦਲਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15
 III. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਸੂਚਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-II

- IV. ਡਬਲਯੂ. ਡਬਲਯੂ. ਰੋਸਟੇ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਸਮਾਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 15
 V. ਨੀਲ ਜੇ ਸਮੈਲਸਰ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-III

- VI. ਏ. ਜੀ. ਫਰੈਂਕ ਦੀ ਸੈਂਟਰ-ਪੈਰੀਫੇਰੀ ਥਿਊਰੀ ਆਫ ਅੰਡਰ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15
 VII. ਵਾਲਰਸਟਾਈਨ ਦੀ 'ਵਰਲਡ' ਥਿਊਰੀ ਆਫ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

- VIII. ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
 IX. ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵਜੋਂ ਸਮਝਾਓ। 15